

Finansklagenemnda Skade

Avgjørelse FinKN 2025-600

10.6.2025

Fremtind Forsikring AS

Retts hjelp

Tvist om lånebedrageri – 82 parter – én eller flere tvister.

De sikrede (totalt 82 skadelidte parter, hvorav 47 privatpersoner) ble rammet av et lånebedrageri begått av advokat X, og rettet krav under ansvarsforsikringen og sikkerhetsstillelsen til X og advokatfirma Y. Foretaket bekreftet retts hjelpdekning, men mente det forelå én tvist som gav partene rett til en samlet forsikringssum på kr 250 000. Foretaket la til grunn at forsikringssummen skulle deles på de 31 privatpersonene som var representert av S. Foretaket anførte bl.a. at det var betydelig likhet i det rettslige og faktiske grunnlaget for kravet, og pekte på at saken var forent til en felles behandling. De sikrede anførte at det forelå separate tvister og viste til at det faktiske og rettslige grunnlaget for erstatningskravet ikke var det samme, at det var stor tidsmessig forskjell mellom flere av kravene, og at tapene var ulike. I tillegg måtte det legges vesentlig vekt på at det var tale om 82 ulike skadelidte. Nemnda kom til at forskjellene mellom de individuelle kravene var såpass vesentlige at hvert krav måtte regnes som én enkelt tvist. Nemnda viste i den forbindelse blant annet til at en vurdering av den enkeltes potensielle medvirkning, ville innebære en individuell vurdering av hver enkelt skadelidtes konkrete situasjon.

Saksfremstilling

Saken gjelder krav om dekning av utgifter til retts hjelp for tvist med flere parter på de sikredes side og spørsmålet om det foreligger én eller flere tvister.

Krav om dekning for retts hjelputgifter er reist fra en rekke personer som er rammet av bedrageri begått av advokat X. Selve bedragerisaken dreier seg om totalt 82 skadelidte parter, hvorav 47 er privatpersoner. Advokatfirmaet S representerer 52 av de skadelidte, hvorav 31 er privatpersoner. Åtte av disse («de sikrede») har en innboforsikring med retts hjelpdekning i Fremtind Forsikring AS (foretaket). De resterende 16 privatpersonene er representert ved H advokatfirma.

De åtte sikredes retts hjelpforsikring i foretaket har bl.a. følgende vilkår:

8.3 Retts hjelp

Dekkes

(...)

En tvist ansees ikke for å være flere tvister selv om saken består av flere individuelle spørsmål som fremmes i flere saker.

(...)

8.4.1 Erstatningsberegning

Samlet erstatning ved hver tvist er begrenset til sikredes økonomiske interesse eller 100 000 kroner, selv om det er flere parter på sikredes side. Dersom det er tre eller flere parter på sikredes side i saken kan forsikringssummen utvides til 250 000 kroner per tvist. Ektefeller/samboere i samme tvist regnes som én part.

X var advokat og partner i advokatfirmaet Y frem til 1.1.24, og deretter advokat i eget enkeltpersonforetak.

Bedrageriene gikk i all hovedsak ut på at X tilbød personer og selskaper å låne ut penger mot gode rentebetingelser. Lånet skulle være uten risiko som følge av innteståelseserklæringer fra Y, sikkerhetsstillelser og advokatfirmaets ansvarsforsikring. Lånene var imidlertid fiktive, og pengene ble aldri utbetalt noen låntaker.

De sikrede rettet krav under X og Ys forsikringer og sikkerhetsstillelse i Gjensidige og tok ut stevning 27.9.24.

Foretaket innvilget rettshjelpdekning, men mente det forelå én tvist som ga partene rett til en samlet forsikringssum på kr 250 000. Foretaket la videre til grunn at forsikringssummen skulle deles på de 31 privatpersonene S representerer, hvilket ga kr 8 065 i erstatning per sikret.

De sikrede anfører at hver part har krav på egen rettshjelpdekning.

Det faktiske og rettslige grunnlaget for erstatningskravet er ikke de samme, det er stor tidsmessig forskjell mellom flere av kravene, og tapene er ulike. Det må i tillegg legges vesentlig vekt på at det er tale om 82 ulike skadelidte.

Det er snakk om 82 individuelle avtaler med X/Y, og verken innteståelseserklæringer, låneavtaler eller øvrig korrespondanse med X/Y er identiske. Rentesatsen er noe ulik, noen innteståelseserklæringer er signert av X, men andre er signert av en annen partner i Y.

Avtalene og innteståelseserklæringene er inngått og avgitt på ulike tidspunkt. Tidsperioden det er tale om strekker seg fra 2009 til og med 2024.

Det faktiske grunnlaget for erstatningskravene er ulikt i den forstand at det kan anføres at Y – på et gitt tidspunkt – burde ha oppdaget og stanset Xs lånevirkksomhet og bedrageri. Foreløpig har Y bare erkjent at de rent faktisk ble oppmerksomme på lånevirkkomsten i 2022.

Det er ulikheter i det rettslige grunnlaget, ved at flere av de skadelidte kan begrunne sine erstatningskrav ikke bare ved å vise til Xs forsettlige handlinger, men også uaktsomme handlinger begått av øvrige ansatte i Y. Dette er handlinger begått på ulike tidspunkt, og uaktsomheten kan potensielt strekke seg mye lengre tilbake enn til 2022. Det vil i så fall være tale om ulike uaktsomme handlinger og/eller unnlaterelser begått av flere ulike ansatte, og som får ulik betydning for de skadelidte alt ettersom på hvilket tidspunkt avtalene er blitt inngått.

Gjensidige har anført reduksjon i erstatningen pga. skadelidtes medvirkning, hvilket beror på en individuell vurdering av hver enkelt skadelidtes konkrete situasjon. Det er forskjell på den enkeltes bakgrunn og erfaring, og de enkelte låneforhold.

Antall skadelidte er av stor betydning, jf. eksempelvis FinKN 2019-262 og 2019-249, hvor det ble vektlagt at antall parter var 42. I nåværende sak er det omtrent dobbelt så mange parter, slik at de individuelle trekkene skal vektlegges i større grad i henhold til nemndspraksis.

Dersom man mot formodning skulle komme til at det foreligger én tvist, må avtalen korrigeres slik at den ikke blir urimelig, og slik at de sikrede innvilges en passelig og rimelig forsikringssum, jf. avtaleloven § 36. Den prosessøkonomiske fordel med felles behandling av de underliggende kravene er ikke så stor at det vil være rimelig å fordele forsikringssummen på antall parter.

Forsikringsforetaket avviser ytterligere ansvar, og anfører at det foreligger én tvist.

Det er betydelige likheter i de rettslige og faktiske grunnlagene for kravene. Alle kravene har sitt opphav i Xs bedragerier, der de skadelidte trodde de lånte ut penger til en god rente uten risiko.

At det er noe ulik rente, og at noen inneståelseserklæringer er signert av andre enn X, innebærer ikke at det ikke er betydelig likhet i det faktiske grunnlaget.

Det rettslige grunnlaget fremstår å være det samme. S argumenterer i stevningen for at Gjensidige er ansvarlig under ansvarsforsikringen til X. Videre argumenteres det for at skadene faller inn under arbeidsgiveransvaret til Y. Foretaket viser i den forbindelse til FinKN 2024-794 med ytterligere henvisninger, hvor det er akseptert ulikheter i det rettslige grunnlaget dersom de faktiske og rettslige problemstillingene i hovedsak er sammenfallende.

Kravene oppstod i forbindelse med at det ble avdekket at låneavtalene var fiktive og misligholdet begynte. Dette taler for at kravene har oppstått i tidsmessig nærhet, hvilket også taler for én tvist. Dette gjelder selv om man legger til grunn at sakene har oppstått med større mellomrom, sml. FinKN 2022-629.

Rettshjelpforsikringen dekker rimelige og nødvendige utgifter. Det er lagt opp til felles behandling av kravet mot Gjensidige. Når det faktiske og rettslige grunnlaget har betydelige likheter, vil også mye av arbeidet med sakene overlappe hverandre. Det er derfor ikke rimelig og nødvendig med en rettshjelpdekning på kr 250 000 per part.

Foretaket avviser at det er grunnlag for å anvende avtaleloven § 36. I beregningen har foretaket lagt til grunn at S representerer 31 parter, hvilket gir en forsikringssum på kr 8 065 per sikret. I FinKN 2024-794 kom nemnda til at en erstatning på kr 11 904 per sikret ikke var urimelig. Den pågående tvisten mot Gjensidige, som det søkes rettshjelpdekning for, er etter foretakets syn heller ikke så omfattende at den nødvendiggjør rettshjelp utover forsikringssummen da den begrenser seg til om vilkårene for erstatning er oppfylt eller ikke.

Finansklagenemnda Skades begrunnelse

Spørsmålet er om foretaket er ansvarlig for en forsikringssum per sikrede for de åtte sikrede saken gjelder, eller om forsikringssummen skal deles på de 31 privatpersoner som S fører sak for.

Foretaket anfører at det foreligger én tvist med flere parter på sikredes side, og har utvidet forsikringssummen til kr 250 000, som er delt på de 31 privatpersoner som er representert av S. De sikrede anfører at det foreligger individuelle tvister tilsvarende antall parter i saken.

Nemnda peker på at foretaket opererer med én tvist for de 31 privatpersoner som er representert av S, og én tvist for de 16 privatpersoner som er representert av H. Nemnda kan ikke se at vilkårene gir hjemmel for denne type inndeling, og den virker også tilfeldig ved at de sikrede får forskjellig forsikringssum avhengig av hvilken advokat de velger.

De sikredes forsikring omfatter «tvist» som foreligger når et krav blir bestridt. Pkt. 8.3 angir at:

En tvist ansees ikke for å være flere tvister selv om saken består av flere individuelle spørsmål som fremmes i flere saker.

Denne klausulen gir lite veiledning her. Det er ikke en sak med «flere individuelle spørsmål som fremmes i flere saker», men en lang rekke krav som fremmes i samme eller flere saker.

Definisjonen av tvist som «krav som blir bestridt» tilsier i utgangspunktet at hvert krav må behandles for seg. Samtidig sier vilkårene at:

Samlet erstatning ved hver tvist er begrenset til sikredes økonomiske interesse eller 100 000 kroner, selv om det er flere parter på sikredes side. Dersom det er tre eller flere parter på sikredes side i saken kan forsikringssummen utvides til 250 000 kroner per tvist. Ektefeller/samboere i samme tvist regnes som én part.

Dette betyr at det kan regnes som én tvist selv om det er flere parter på sikredes side, altså slik at det er flere sikrede som reiser hvert sitt krav som alle bestrides. Man kan derfor ikke uten videre legge til grunn at hvert bestridte krav utgjør én tvist, men det er uklart når flere parter med hvert sitt bestridte krav utgjør samme tvist og når dette utgjør én tvist. Klausulen angir ikke noe maksimum antall parter som kan være del av samme tvist, men forsikringssummen økes til kr 250 000 om det er tre eller flere parter på sikredes side i saken. Poenget synes derfor å være at økningen i rettshjelpgifter per sikrede reduseres etter hvert som antallet sikrede øker i samme tvist. Dette tilsier at det sentrale er hvor like tvistene er: med større individuelle forskjeller vil det også påløpe ekstraavgifter for den enkelte tvist. Dette stemmer med nemndspraksis om grensen mellom én og flere tvister, jf. nedenfor.

Langvarig nemndspraksis har lagt til grunn at grensen mellom én og flere tvister må trekkes etter en helhetsvurdering hvor relevante momenter bl.a. er antallet parter, likheten i det faktiske og rettslige grunnlaget, den tidsmessige nærheten mellom sakene, og om det dreier seg om det samme tap, jf. bl.a. FinKN 2025-351 og 2019-246.

De skadelidte sikrede har rettet krav om erstatning under forsikringsavtaler tegnet for X og Y i Gjensidige. Påstanden er at Gjensidige er ansvarlig for lånebedragerier foretatt av X under sikkerhetsordningen, mens Y er ansvarlig for de sikredes tap etter skl. § 2-1, evt. også på grunnlag av egen uaktsomhet fordi Y burde ha stanset bedrageriene. Det er derfor likhet i de rettslige grunnlagene i den forstand at det er samme hjemmel som anføres, men hjemmelen er knyttet til en lang rekke handlinger eller unnlatelser som medfører at det må foretas selvstendige rettslige vurderinger knyttet til bruken av hjemlene. Subsumsjonen vil derfor ha individuelle elementer.

I nemndspraksis er felles erstatningskrav fra flere skadelidte mot samme skadevolder regnet som én tvist, jf. FinKN 2023-370, med videre henvisninger. Men i disse sakene har det dreiet seg om en skadevoldende handling som har rammet flere skadelidte samtidig eller parallelt.

Aktsomhetsvurderingen vil derfor være felles. I dette tilfelle dreier det seg ikke om en skadevoldende handling, men om en rekke bedragerier med individuelle preg og hvor spørsmålet om ansvar for Y heller ikke nødvendigvis er sammenfallende for alle sakene.

Nemnda har imidlertid også akseptert ulikheter i det rettslige grunnlaget, dersom de faktiske og rettslige problemstillingene i hovedsak er sammenfallende, jf. FinKN 2017-486 hvor fire sameiere var i tvist mot felles utbygger, og enkelte av mangelskravene kun gjaldt en eller flere av sameierne. I denne saken hadde vilkårene imidlertid en annen ordlyd:

selv om saken består av flere spørsmål vil dette ikke nødvendigvis være å anse som flere tvister. Det samme gjelder dersom det er flere parter på samme side. Det regnes som én tvist dersom den baserer seg på vesentlig samme hendelser eller omstendigheter. Videre regnes det som én tvist dersom de faktiske og rettslige problemstillinger i hovedsak er sammenfallende for alle partene eller om kravene bygger på de samme søksmålsgrunner. En tvist er ikke å anse som flere individuelle spørsmål som fremmes i flere saksanlegg.

Dette vilkåret gir et helt annet grunnlag for en helhetsvurdering enn vilkårene her som i liten utstrekning belyser når flere bestridte krav fra flere sikrede utgjør én tvist. Nemnda mener den knappe ordlyden og definisjonen av tvistebegrepet her setter strammere grenser for hva som ligger i en tvist enn klausulen i FinKN 2017-486.

Det faktiske grunnlaget er likt i den forstand at alle de skadelidte synes å ha vært utsatt for et lånebedrageri hvor X i all hovedsak har benyttet en tilsynelatende lik fremgangsmåte. Ut fra det opplyste ble det brukt standardiserte låneavtaler. Nemnda viser til pkt. 2.3 i stevningen:

Vilkårene i tvisteloven § 15-2 er også oppfylt da saken gjelder en rekke bedragerier utført av samme person, i samme advokatfirma, på lignende måte. Alle kravene reiser også samme spørsmål knyttet til dekningen

under de samme poliser, slik at vilkåret om nærhet i sammenheng mellom kravene også er oppfylt.

Vilkårene for subjektiv kumulasjon av alle Långivernes krav er dermed oppfylt.

Det er likevel faktiske forskjeller mht. hvordan de ulike skadelidte kom i kontakt med X. Noen låntakere var i et etablert klientforhold med X da lånet ble gitt, mens andre ble kontaktet av X uten noe tidligere klientforhold. Kommunikasjonen mellom X og de skadelidte i forkant av de inngåtte låneavtalene varierer også mht. omfang og innhold slik dette er beskrevet. Dette får særlig betydning i forhold til spørsmålet om skadelidtes medvirkning, jf. nedenfor. Enkelte av inneståelseserklæringene er dessuten signert av en annen partner i Y.

Selv om bedrageriene er gjennomført over en tidsperiode på ca. ni år, er det nærhet i tid mht. kravene fordi de ble reist etter at bedrageriene ble avdekket. Det forhold at kravene fremmes i en felles sak for domstolene tilsier også at kravene har nær tidsmessig sammenheng. På den annen side fremstår denne nærheten i tid som nokså tilfeldig fordi den ble utløst av dødsfallet til advokaten. Tapene ville ellers kunne oppstå på helt forskjellig tidspunkt.

Det dreier seg heller ikke om samme tap, men om individuelle tap hos den enkelte skadelidte. Dette taler isolert sett for at det dreier seg om flere tvister. I nemndspraksis er det likevel lagt til grunn at individuelle utmålingsmomenter alene ikke er tilstrekkelig til at det dreier seg om flere tvister, jf. bl.a. FinKN 2023-364 med ytterligere henvisninger, men kan tillegges større vekt hvis det er tale om et større antall parter, jf. FinKN 2019-246 m.fl.:

Det spesielle ved nærværende sak er at det dreier seg om en kombinasjon av individuelle trekk ved det faktiske og rettslige grunnlaget for grupper av festerne, individuell verdsetting som bl.a. forutsetter 42 takster og individuell befarig for de 31 festerne som ikke inngikk forlik, og et langt større antall sikrede enn i tidligere saker. Selv om forholdet mellom felleskostnader og individuelle kostnader ikke er klarlagt, må det legges til grunn at omfanget av de individuelle kostnadene øker med antallet sikrede. Det er derfor større grunn til å tillegge individuelle utmålingselementer vekt for grensen mellom én og flere tvister hvor det er mange sikrede enn hvor det er en mer begrenset gruppe. Under tvil mener derfor flertallet at de individuelle trekkene i dette tilfellet er såpass omfattende at de må føre til at det dreier seg om 42 tvister.

På tidspunktet saken ble klaget inn til Finansklagenemnda var det 82 parter på sikredes side, og dermed nesten dobbelt så mange parter som i FinKN 2019-246. Av de 82 partene er det 47 privatpersoner. Antall parter på sikredes side tilsier at de individuelle forskjellene skal tillegges en større vekt i helhetsvurderingen.

Gjensidige viser i sitt tilsvare til at det kan være behov for opp mot 100 vitneforklaringer, selv om en effektiv saksforberedelse kan redusere behovet for antall vitner betraktelig. Gjensidige har likevel bedt om at det settes av til sammen ti–tolv uker til hovedforhandlingen. Nemnda viser for øvrig til pkt. 2.6 i stevningen:

Saken gjelder et betydelig antall lån fra et betydelig antall lånegivere, som har blitt utsatt for bedragerier av (X) på ulike måter. Långiverne har lidt individuelle tap, og kalkulering av dette må gjøres individuelt. Utmålingen av de individuelle tapene krever bevisføring av subjektive forhold hos hver enkelt Långiver i forbindelse med saken. Dette vil medføre omfattende dokument- og vitnebevis.

Det betydelige behovet for bevisføring taler for at det er gode grunner til at de individuelle utmålingselementene må vektlegges i større grad hensett antall parter i tvisten, jf. nemndas vurderinger i FinKN 2019-246. Gjensidige har i tilsvaret dessuten anført at saksøkerne må bære hele eller deler av tapet sitt selv grunnet medvirkning. En vurdering av den enkeltes potensielle medvirkning vil innebære en individuell vurdering av hver enkelt skadelidtes konkrete situasjon.

Nemnda mener etter dette at en samlet vurdering av forskjellene og likhetene mellom de individuelle kravene tilsier at forskjellene er såpass vesentlige at hvert krav må regnes som én enkelt tvist. Foretaket er derfor ansvarlig for en forsikringssum på kr 100 000 hvor hver av de

åtte sikrede denne saken gjelder.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Skades konklusjon

Sikrede gis medhold.

Ved behandlingen deltok Trine-Lise Wilhelmsen (leder), Lars Barnholdt (bransjerepresentant) og Alexander Venås (forbrukerrepresentant).